

Wat wil dit zeldzame kevertje om te overleven?

Hein van Kleef, een van de onderzoekers, brengt een nieuwe vangst aan wal.

foto's Herman Engbers

Herman Engbers

Habitatrichtlijn | De brede geelgerande waterroofkever dook onverwacht op in een ven in Drenthe. Een soort met een beschermde status. Nu wordt onderzocht hoe het beestje in Nederland kan gedijen. Met rugnummers.

MONICA WESSELING

Over belangstelling hebben ze vandaag niet te klagen, de drie mannen met hun pakken, bakken, fuiken en beesten. Geen fietser passeert zonder af te stappen, huiverige dames komen over de streep en zelfs een klas joelende kinderen valt stil.

Logisch, want hoe vaak zie je, terwijl je een fietstochtje in de omgeving van Uffelte (Zuidwest-Drenthe) maakt, dikke, donkere kevers die niet alleen knagen aan

kippenlevers maar ook nog eens rugnummers dragen. Hoe vaak ontmoet je mannen die tot hun oksels in rubber zijn gehuld, peddelen in drijvende stoeltjes en met blij gezichten bakken vol kevers uit fuiken halen?

Belangstelling genoeg maar hoewel ze alle vragen welwillend beantwoorden, is het het drietal daar niet om te doen. Ze hebben een hoger doel; de brede geelgerande waterroofkever redden van de ondergang.

Het reddingsverhaal begint met een wonderlijk toeval als een van de drie, Gijs van Dijk van het Onderzoekcentrum B-ware, in 2005 in zijn vrije tijd in een ven in Zuidwest-Drenthe een kever vangt die hij - ondanks grote keverkennis - niet direct herkent. Het blijkt de uitgestorven gewaande brede geelgerande waterroofkever (*Dytiscus latissimus*) te zijn, een kever die sedert 1967 nergens meer in ons land was gezien. Nader onderzoek maakt al snel duidelijk dat de vangst ook echt hoogstexceptioneel mag worden genoemd. Uitgebreid vissen ten spijt, worden in het ven en naburige wateren niet meer dan enkele tientallen dieren aangetroffen. Sterker nog; landsdekkend onderzoek in 49 andere - potentieel geschikte - wateren levert geen enkele kever op.

De brede geelgerande waterroofkever is echter wel een zogeheten Habitatrichtlijnsoort en geniet zware Europese bescherming. De provincie Drenthe en het ministerie van economische zaken zijn daarmee verplicht alles te doen om het dier te behouden en te behoeden. Daarom gaven zij, samen met Natuurmonumenten (eigenaar van de wateren waarin de kever nog wel voorkomt), de onderzoeksinstituten Stichting Bargerveen en B-ware opdracht en reddingsplan op te stellen. "En dat begint voor ons met vaststellen hoeveel brede geelgerande er nog zijn en waar de knelpunten zitten in

hun levenscyclus", zegt Hein van Kleef van Stichting Bargerveen, terwijl hij zijn rubberen waadpak omhoog hijst en in een soort drijvende stoel - een bellyboat - stapt.

Geheim

Er gaan een paar plastic emmers mee en voorzichtig laverend tussen de wonderschone oevervegetatie van bloeiend waterdrieblad en snavelzegge peddelt hij weg. In het ven nabij Uffelte - de exacte locatie houden ze liever geheim in verband met 'onverlaten die kevers sparen' - zijn een paar dagen geleden 31 fuiken met flink meurende kippenlevers uitgezet om kevers te lokken. Zoals zoveel roofinsecten zijn ook brede geelgerande waterroofkevers hier dol op.

De fuiken worden vandaag geleegd. "En dan plak ik alle geelgerande een rugnummer op", zegt Van Dijk glimlachend terwijl hij een tuimelaar, een van de vier soorten geelgerande waterroofkevers die hier voorkomen, met secondelijm van het nummer 152 voorziet.

De rugnummers dienen om de populatieomvang van de tuimelaar, de gewone, de Noordse en natuurlijk de brede geelgerande waterroofkevers te bepalen. "We vangen, nummeren en noteren het hele jaar door. Zo komen we erachter waar het mis gaat in de levenscyclus van de brede geelgerande waterroofkever en of de overige geelgerande waterroofkeversoorten wellicht concurrerend zijn."

Terwijl Van Dijk nijver het ene beestje na het andere van nummertjes voorziet, meet en weegt, vertelt de keverspecialist wat er nu al over bekend is.

Voldoende voedsel

Nadat de kever als volwassen dier heeft overwinterd, beginnen de vrouwtjes in maart met het afzetten

van eieren in waterplanten. De acht millimeter grote eitjes komen na acht tot tien dagen uit. De dikke zwarte larven kruipen al in juni het water uit om op het land in een zelf gemaakt holletje te verpoppen. Tegen juli zijn de eieren uitgegroeid tot vier tot vijf centimeter grote kevers en duiken ze weer het water in.

"Ze groeien dus als kool en daarin zou dus wel eens een van de knelpunten kunnen liggen. Als er niet voldoende voedsel is en ook nog eens niet van het goede soort, kunnen ze hun levenscyclus niet voltooien."

Om meer grip te krijgen op de voedselvoorkeur en mogelijke andere knelpunten, doen de mannen ook laboratoriumproeven met de kevers. Uiterste prudentie is natuurlijk geboden, gezien de wel zeer geringe populatieomvang van slechts enkele tientallen volwassen dieren. "Daarom ook hebben we voor het onderzoek naar het voorkeursvoedsel van de larven gebruik gemaakt van jonge dieren uit Letland. Daar leven nog volop brede geelgerande waterroofkevers zodat wegvangen en opsturen van tientallen eitjes geen bezwaar was."

De larven blijken behoorlijk eenkennig. Ze willen kokerjuffers, kokerjuffers en nog eens kokerjuffers. Zijn die er te weinig, dan groeien de larven langzamer en onvoldoende. Een belangrijk gegeven, want juist met heel veel soorten kokerjuffers gaat het heel beroerd. Wellicht het gevolg van verzuring en vermesting, maar nadere studie is nodig.

Voor onderzoek naar de favoriete plant om eieren in af te zetten, visten de onderzoekers drie zwangere kevers op en gaven ze in het laboratorium de keus tussen snavelzegge, waterdriblad, pitrus en pijpenstrootje; planten die ook in hun geboortewater groeien. "Maar nee hoor. Er werd niet één ei afgezet. Om te voorkomen dat de eieren verloren zouden gaan, hebben we ze snel teruggeplaatst", vertelt de net teruggekeerde Van Kleef terwijl hij zes emmers met

beestjes op de picknicktafel zet.

De tientallen kevers, op het eerste gezicht alles behalve brede, worden in een groter bassin overgezet. Dan wordt door de derde man, Julian Brouwer, 'uitsluipspul' gehaald.

Het uitsluipspul - modder, veenmos en andere oevermateriaal - wordt gebruikt om in het lab te onderzoeken hoe de oever er voor de bijna volgroeide kevers uit moet zien om het verpoppen probleemloos te laten verlopen. Van Kleef: "Die landfase is belangrijk. In de korte periode dat de volwassen kevers op het land zijn, gaan ze ook nogal eens op de vleugels. Ze kunnen goed vliegen. Als we eenmaal tot in de finesses weten wat de brede wil, kunnen de beheerders de vennen en andere waterpartijen keverproof maken."

Nummer 131

De ene kever na de ander wordt voorzichtig met een theedoek afgedroogd, gemeten, in een papieren zakje gedaan om hem te wegen, met secondelijm van rugnummer voorzien en weer teruggeplaatst in het water. Uur na uur verstrikt maar geen brede geelgerande waterroofkever komt langs. Ieder normaal mens zou zo langzamerhand knap sjagrijnig worden, zo niet de ecologen. Een Noordse geelgerande die de bassinrand heeft weten te bedwingen en van de tafel dreigt te vallen wordt bijna liefdevol teruggezet en steeds als een fietser voorbij komt en afstapt krijgt hij of zij antwoord, absurde vragen ten spijt.

Tegen half vier gaat Van Kleef de laatste fuiken halen. De heenweg gaat rustig, terug lijkt hem een haai op de hielen te zitten. Breed glimlachend komt hij het water uit. "We hebben er een hoor. Een terugvangst. Nummer 131 leeft nog steeds. Super."

optimale vennen

Het onderzoek moet uitwijzen waar

het fout gaat met de brede geelgerande waterroofkever. Is dat bekend dan kunnen beheerders, vooral die van de tientallen vennen waar het dier in het verleden voorkwam zoals de Oisterwijkse vennen, hun beheer optimaal op de kever afstemmen. Het is uitdrukkelijk niet de bedoeling dieren uit nog keverrijk buitenland (zoals de Baltische staten) hier uit te zetten.